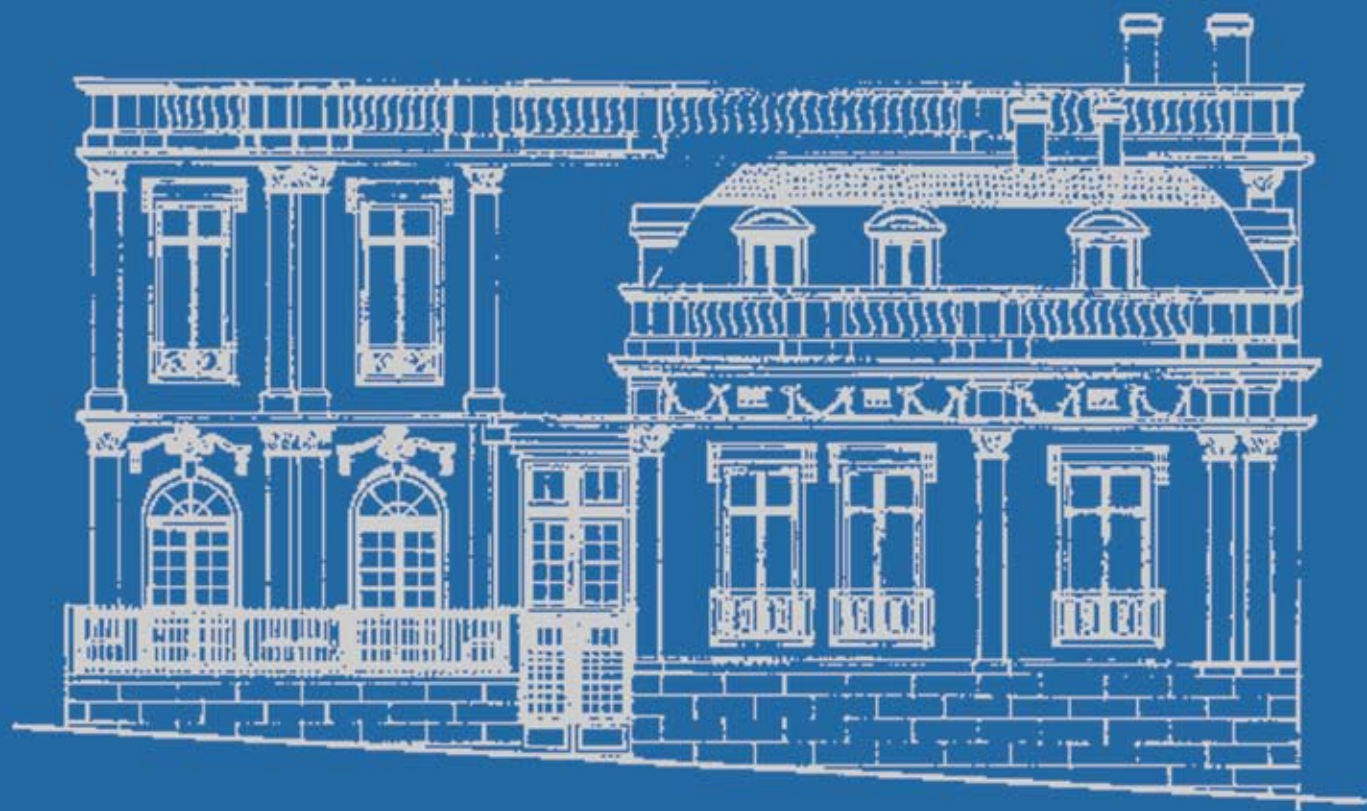

Кућа Николе Пашића *The house of Nikola Pašić*

Завод за заштиту споменика културе града Београда
Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade

Кућа Николе Пашића

Француска 21

Споменик културе

Изглед куће из Француске улице
View of the house from Francuska street

Породична кућа са баштом у Француској улици бр. 21 у Београду саграђена је око 1872. године за браћу Џанга, Николу и Косту, познате дорђолске трговце болтације. После њихове смрти, кућу је купио Никола Пашић, српски политичар и државник, на јавној лицитацији коју је одржала полиција Дорђолског кварта 1893. године.

Објекат је првобитно био приземни с подрумом, квадратне основе и једноставно решених фасада, озидан циглом, са соклом и оградом дворишта од камених квадара. Прва преправка куће извршена је приликом куповине и односила се на санацију и адаптацију ентеријера, а друга, много већа, која је значајно изменила изглед

објекта, извршена је 1921. године према пројекту инж. Маријана М. Вујовића и идејама самог Пашића. Исте године уведени су етажно грејање и топла вода. Пројекат доградње је обухватао изградњу дворишног крила с једним спратом, доградњу мансардног спрата главног објекта и преуређење фасада у духу тада владајућег архитектонског стила, академизма, с декоративним елементима у виду пиластера са стопама и капителима, балустраде на завршетку спрата и почетку мансарде, украса изнад прозорских отвора и испод кровног венца, у виду гирланди. Дворишном фасадом дограђеног крила доминирају полукружни прозори приземља с декоративним

натпрозорницима. На фасадама ка Француској и Господар Јевремовој улици постављени су правоугаони прозори издужене форме са оградом од кованог гвожђа налик француским балконима.

Архитектура приватних кућа у периоду између два светска рата одсликавала је идеју слободнијег комбиновања елемената различитих историјских стилова. Превасходно је понављана подела на сокл, корпус и кровни завршетак, а у третману фасадне пластике евоцирани суренсансни, неокласицистички и необарокни склопови. Просторна организација указивала је недвосмислено на статус породице. Класна различитост била је изражена и видљива у архитектури посебно након уједињења југословенских народа 1918, кад центар Београда насељавају индустријалци, банкари, интелектуалци и рентијери, који су најчешће градили куће богате академске декорације попут француских вила из XIX века. На такву атмосферу у новонасталом грађанском друштву, које се све више ослањало на европска мерила и стандарде, указује и ентеријер куће чувеног српског политичара.

Просторна организација приземља обухватала је две собе и тоалет, трпезарију и салон, док се у дограђеном крилу куће налазио радни кабинет, а на спрату је било више соба сличног распореда. Репрезентативност ентеријера постигнута је гипсаним радовима на зидовима и плафону, декоративно обликованим кованим гвожђем и дрветом на степенишним оградама, лустерима, квакама, сликаном декорацијом на зидовима с пасторалним мотивима, уметничким делима, као и вредним предметима свакодневне употребе сакупљаним током времена.

Степенишни хол
Staircase hall

Детаљ ентеријера
Interior detail

На десетогодишњицу смрти Николе Пашића, 10. децембра 1936. године, месни одбор југословенске радикалне заједнице за Београд, Земун и Панчево поставио је белу мермерну спомен-плочу у знак сећања да је у кући живео, радио и умро Никола Пашић.

Мање преправке објекта извођене су у неколико наврата после Другог светског рата.

Кућа Николе Пашића данас представља синтезу архитектонско-урбанистичких и културно-историјских вредности. По стилском и просторном обликовању спада у ред репрезентативних градских вила, због чега заузима истакнуто место у укупном архитектонском наслеђу Београда. Истовремено је документ о приватном животу истакнуте личности политичке историје Србије, а неретко је била и место окупљања политичке и културне елите тог доба.

Са аспекта заштите културног наслеђа, објекат у Француској 21 везује се за почетак модерног уређења и урбанизације Дунавске падине и Дорћола према замисли урбанисте Емилијана Јосимовића и идејама значајних српских архитеката, по угледу на Беч, Пешту и Париз, одмах после предаје градова Србима и одласка Турака 1867. године. У том смислу, поред зграде Народног позоришта, Кућа Николе Пашића је најстарији урбани чинилац трасирања данашње Француске улице. Особеним архитектонским изгледом по узору на француску архитектуру, она је најавила тип мањих вила с мансардама.

Са социолошког аспекта, сведочанство је успона српског грађанског друштва током друге половине XIX и почетком XX века, његовог начина живота, укуса и моде.

Због својих архитектонско-урбанистичких и културно-историјских вредности утврђена је за споменик културе (Одлука о проглашењу, Сл. лист града Београда, бр. 23/84).

Никола Пашић (Зајечар, 1845 – Београд, 1926)

Никола Пашић је похађао основну школу и гимназију у Зајечару, Неготину, Београду и Крагујевцу. Завршио је Технички факултет Велике школе у Београду као одличан студент, због чега је постао државни стипендиста Политехничке школе у Цириху и тамо стекао диплому грађевинског инжењера. По повратку у Србију, 1873. године придружио се борби коју је водио Светозар Марковић против реакционарног, бирократског режима. Исте године запослио се у Министарству грађевина. Кад је Србија објавила рат Турској 1876. године, Пашић је мобилисан као војник инжењер, а учествовао је и у другом српско-турском рату 1877–1878. После рата кратко је радио као наставник Геодезије на Великој школи, јер се убрзо активно посветио политици. Политичку каријеру је отпочео 1878. као народни посланик у свом родном Зајечару. Иступио је против владе Јована Ристића, која је пала 1880, и исте године постао председник радикалског посланичког клуба, а потом и председник Главног одбора странке. Премијер Србије био је од 1891. до 1892. године, а до Првог светског рата био је на тој функцији још четири пута. Учествовао је у потписивању Крфске декларације и био је један од главних твораца Видовданског устава из 1921, којим је Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца (СХС) добила облик и уређење унитаристичке монархије. Од 1921. до 1924. године био је премијер Краљевине СХС.

Имао је дугу политичку каријеру, у којој је био председник владе, касније дугогодишњи председник српске Народне скупштине, председник Министарског савета, министар спољних послова, дипломата, сарадник и посланик на руском двору.

Као инжењер, Никола Пашић је утицао на изглед и уређење свог дома у Београду, због чега је урбана вредност куће још значајнија. Она је симбол трансформације турског Дорћола и Београда у модерну европску престоницу и место где је живео, стварао и умро један од најзначајнијих политичара новије српске историје.

Улазна капија из Француске улице
Gate from Francuska street

The house of Nikola Pašić

Francuska Street 21

Cultural monument

Изглед куће, угао Француске и Господар Јевремове
View of the house from the corner of Francuska and Gospodar Jevremova streets

The family house with a garden at 21 Francuska Street in Belgrade was built for the brothers Nikola and Kosta Džango, the famous grocers of the Dorćol Belgrade District, around 1872. After the brothers passed away, Nikola Pašić, Serbian politician and statesman, bought the house at the auction held by the Dorćol Quarter Police in 1893.

Originally, the building had only the ground level with a basement, a square base and a simply structured façade with brick walls and a plinth and fence made of stone cubes enclosing the yard. The first refurbishment of the house took place upon its purchase and included the refurbishment and reconstruction of the interior, whereas the other, much more extensive refurbishment was carried out in 1921, according

on the design of Marijan, an engineer, incorporating the ideas of Pašić himself that significantly changed the appearance of the building. The home heating and hot water systems were installed in the same year. The extension project included the construction of a single-floor wing in the yard, the mansard superstructure on the central building and the redecoration of the façade so as to match the spirit of the academic architectural style of the time. Also added were the ornaments in the form of pilasters, with shafts and capitals, balustrades on the top of the floor and at the foot of the mansard, ornaments above the windows and below the fascia in the form of festoons. The yard facing the façade of the extension is dominated by the semi-circular windows of the

ground floor with decorative details above the window openings. The rectangular windows of the elongated form were built into the façade facing Francuska and Gospodar Jovanova streets, with the wrought iron fence resembling French balconies.

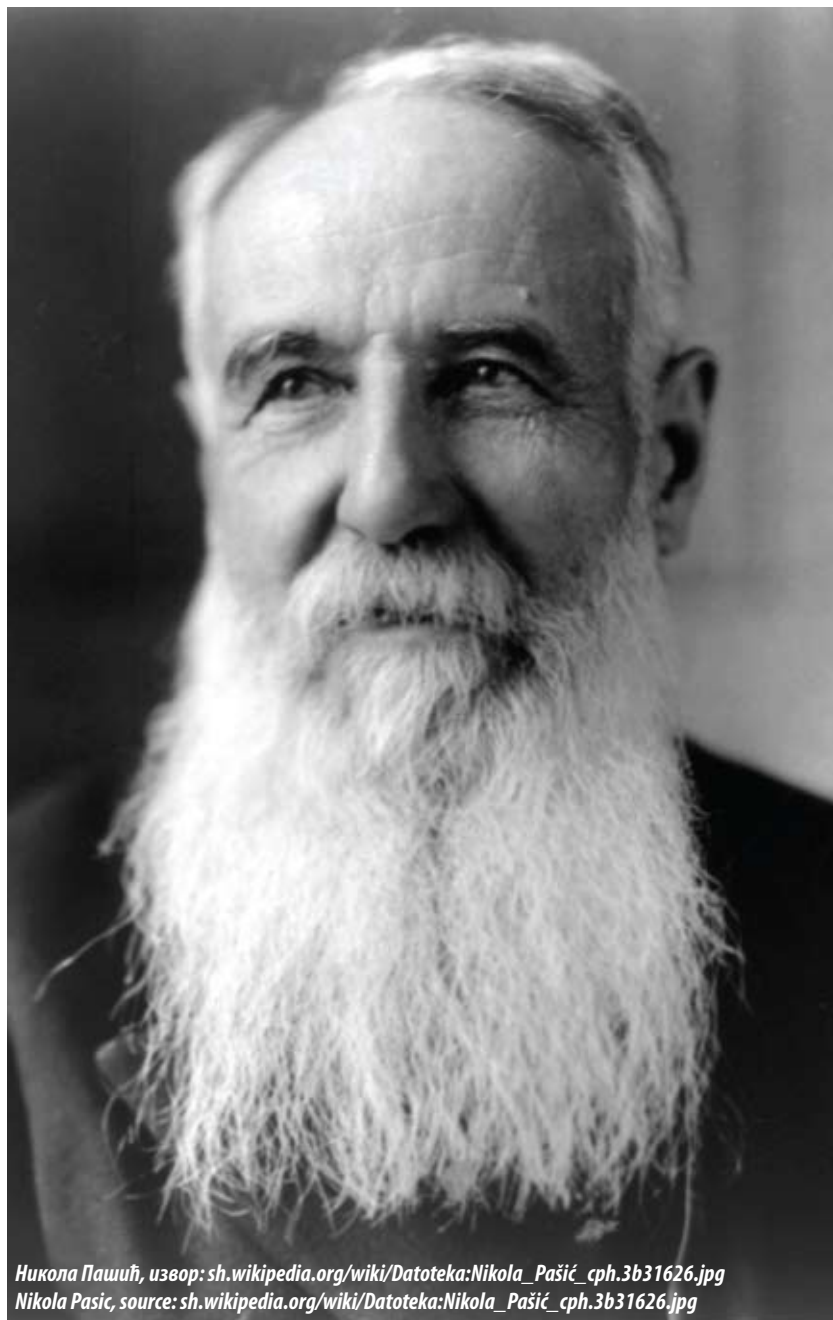
The architecture of private houses in the period between the two world wars adopted a more daring concept of combining the elements of different historical styles. It is principally a replication of the plinth, the corpus and the roof finish, whereas the façade plastic treatment evokes the Renaissance, the neoclassical and neo-baroque structuring. The spatial organization unambiguously reflects the family standing. The distinction between the classes was particularly expressed and visible in architecture, especially following the union of the Yugoslav nations in 1918, when the centre of Belgrade was inhabited by the industrialists, bankers, intellectuals and landlords prone to building houses with rich academic ornaments replicating French villas from the 19th century. The interior of the famous Serbian politician's house reflects the flair of the emerging civil society increasingly relying on European principles and standards.

The ground floor was arranged so as to fit two rooms and a toilet, the drawing room and the longue, with the annex of the house accommodating a study and several similarly organized rooms on the upper level. The appeal of the interior was achieved by the plasterwork on the walls and the ceiling, the decorative wrought iron and the woodwork of the stair bannisters, the chandeliers, the door handles, the painted ornaments on the walls showing pastoral scenes, the works of art and the valuable household items that had been collected over time.

On the 10th of December 1936, marking the 10th anniversary of the death of Nikola Pašić, *The Local Board of the Yugoslav Radical Union of Belgrade, Zemun and Pančevo* placed a white marble plaque on the house in memory of Nikola Pašić who had lived, worked and died there.

*Спомен плоча на Кући Николе Пашића
Memorial plaque on the Nikola Pašić's house*

Никола Пашић, извор: sh.wikipedia.org/wiki/Datoteka:Nikola_Pašić_cph.3b31626.jpg
Nikola Pasic, source: sh.wikipedia.org/wiki/Datoteka:Nikola_Pašić_cph.3b31626.jpg

Several minor construction works were carried out on the building after World War II.

Today, the house of Nikola Pašić represents a synthesis of architectural, urban, cultural and historical values. By its style and spatial organization, it ranks among the exemplary city villas, thanks to which fact, it holds a prominent place in the overall architectural heritage of Belgrade. At the same time, it is a testimony to the private life of the prominent political and historical figure of Serbia and was quite often used as a gathering place of the political and cultural elite of the time.

From the aspect of cultural heritage, the building located at 21 Francuska Street is linked with the beginnings of modern landscaping and the urban development of the Danube Valley and Dorćol District, according to the concept of urban developer Emilijan Josimović and the ideas of significant Serbian architects, reproducing those of Vienna, Pest and Paris, immediately after Serbian towns had been handed over to the Serbs following the withdrawal of the Turks in 1867. In this respect, the house of Nikola Pašić was the earliest urban project that set the standards for the further development of today's Francuska Street. By its distinctive architectural appearance resembling French architecture, this house introduced the type of smaller villas with mansards.

From the sociological perspective, the property stands as testimony to the emergence of Serbian society in the second half of the 19th century and the beginning of the 20th century and the lifestyle, the taste and the fashion of the time.

Due to its architectural and urban, cultural and historical values, it has been proclaimed a cultural monument (Decision on Proclamation, *Official Gazette of the City of Belgrade* No. 23/84).

Nikola Pašić (Zaječar, 1845 – Belgrade, 1926)

Nikola Pašić attended elementary school and

high school in Zaječar, Negotin, Belgrade and Kragujevac. He graduated from the Technical Faculty of the Belgrade Higher School as an excellent student and received a state scholarship to study at the Polytechnic School in Zürich, where he graduated as a civil engineer. Upon his return to Serbia in 1873, he joined Svetozar Marković in his fight against the reactionary and bureaucratic regime. In the same year, he was employed by the Ministry of Construction. In 1876, when Serbia declared war on Turkey, Pašić was mobilized as an engineer and he also fought in the Second Serbian-Ottoman War in the period 1877-1878. After the war, he worked as a teacher of geodesy at the Higher School, but only for a short period of time, as he soon became actively involved in politics. He began his political career in 1878, as a deputy in his birth town of Zaječar. He stood against the government of Jovan Ristić that fell in 1880 and in the same year he became the president of the Radical Deputy Club, and later become the Chairman of the Main Board of the Party. In the period from 1891 to 1892, he was the Prime Minister of Serbia and took this office four more times until the beginning of World War I. He participated in

the signing of the Corfu Declaration and was one of the main creators of the Vidovdan Constitution of 1921; constituting the Kingdom of the Serbs, the Croats and the Slovenes (the Kingdom of SHS), under a system of unitary monarchy. From 1921 to 1924, he was the Prime Minister of the Kingdom of SHS.

He had a long political career, during which he was the Prime Minister and later a long-standing President of the Serbian National Assembly, the President of the Ministerial Council, the Minister of Foreign Affairs, a diplomat, an associate and a deputy at the Russian Court.

As an engineer, Nikola Pašić influenced the appearance and the design of his home in Belgrade, which makes the urban value of this house even more noteworthy. It is a symbol of the transformation of Turkish Dorćol and Belgrade into a modern European capital and the place where one of the most important politicians of recent Serbian history lived.

Основе, пресеци и изглед куће, Документација ЗЗСКГБ
Ground floor plan, cross sections and facades of the house

Кућа Николе Пашића

Издавач: Завод за заштиту споменика културе града Београда

За издавача: Оливера Вучковић, в.д. директора

Аутор: Ивана Весковић

Лектура: Татјана Тодоровић

Превод: Академија Oxford – agent d.o.o, Јагодина

Графички дизајн: Лука Прокић

Фотографија: Снежана Неговановић, фотодокументација ЗЗСКГБ

Тираж: 1000 примерака

Штампа: „Birograf comp“ d.o.o.

Београд, 2017.

Завод за заштиту споменика културе града Београда

Издање је омогућио Град Београд, Градска управа, Секретаријат за културу

CIP - Каталогизација у публикацији - Народна библиотека Србије, Београд

728.37(497.11)(036)

ВЕСКОВИЋ, Ивана, 1977-

Кућа Николе Пашића = The house of Nikola Pašić / [аутор Ивана Весковић

; превод Академија Oxford ; фотографија Снежана Неговановић]. - Београд :

Завод за заштиту споменика културе града Београда = Belgrade : Cultural

Heritage Preservation Institute of Belgrade, 2017 (Београд : Birograf). -

10 стр. : илустр. ; 20 cm

Кор. насл. - Упоредо срп. текст и енгл. превод. - Податак о ауторки

преузет из колофона. - Штампано двостручно. - Тираж 1.000

ISBN 978-86-89779-45-5

1. Академија Оксфорд

а) Београд - Кућа Николе Пашића - Водичи

COBISS.SR-ID 246526732

Завод за заштиту споменика културе града Београда

Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade

